

Metodická inspirace k inscenaci

Tomáš Jarkovský a Jakub Vašíček podle Herberta George Wellse

Válka světů

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

držíte v rukou metodický list, který pro Vás vytvořily lektorky Divadla Drak, aby Vám co nejvíce usnadnily přípravu Vašich žáků a studentů na představení a nabídly možnosti plnohodnotné reflexe po jeho zhlédnutí. Jednoduché aktivity rozvíjejí téma i formu inscenace a napomáhají umocnit zážitek z návštěvy divadla. Jednotlivé kroky na sebe navazují a vytvářejí ucelenou lekci, mohou však být využity i samostatně či jinak přizpůsobeny věku (11+), možnostem a potřebám skupiny.

Doufáme, že Vám tento list bude příjemným a užitečným pomocníkem a přinese mnoho inspirace pro další kreativní práci ve Vaší třídě.

Jana Nechvátalová a Klára Fidlerová
lektorky Divadla Drak

Tomáš Jarkovský
dramaturg a ředitel Divadla Drak

SLOVO DRAMATURGA

Když prestižní francouzský list Le Monde zařadí nějaký román mezi 100 nejdůležitějších ve 20. století, rozhodně to přinejmenším budí podezření, že by takové dílo mohlo být hodno pozornosti. Když se navíc jedná v případě Války světů anglického spisovatele H. G. Wellse o román, který vznikl dokonce ještě na sklonku století devatenáctého, pak takové podezření ještě zesílí. Pojal ho – byť jistě nikoli na základě francouzského seznamu – koneckonců i legendární americký režisér Orson Welles, který si jej na konci 30. let vybral pro svou rozhlasovou adaptaci. Ta se stala přímo legendární, k čemuž využila shody hned několika okolností:

Jednak sugestivity samotného Wellsova románu, který strhujícím způsobem popisuje rychlé zhroucení civilizace, tolik hrdé na stupeň svého technologického i jiného pokroku, pod tlakem doposud nepoznané vnější síly. Jednak společenské atmosféry, která byla celosvětově velmi rozjitřená, což zanedlouho vyústilo ve vypuknutí nejstrašnějšího konfliktu v lidských dějinách, druhé světové války. A konečně do třetice také faktu, že rozhlas byl stále ještě velmi mladé médium, jehož možnosti tvůrci i posluchači stále teprve objevovali. Welles kombinaci těchto tří faktorů využil k vytvoření jedné z nejslavnějších mystifikací všech dob, kdy rozhlasovou adaptaci pojal jako přímý přenos z právě probíhající mimozemské invaze. Není podstatné, jak velká byla skutečná míra paniky, kterou se mu tím podařilo mezi posluchači vyvolat. V každém případě se svou adaptací zapsal do dějin dramatického umění a především médií. Aniž by to bylo jeho cílem nebo dokonce znal ten pojem, podařilo se mu vytvořit dokonalou „fake news“.

Nám je dnes tento pojem ovšem znám víc než dobře. Nové a nové technologie se objevují se závratnou rychlostí, a co bylo ještě včera nepředstavitelné, jeví se nám dnes jako naprostá – byť mnohdy znepokojivá – samozřejmost. A možnosti zítřka zůstávají doširoka otevřené. Navíc i my žijeme ve společnosti a v době, která je na jednu stranu velmi pyšná na míru pokroku, jehož se jí podařilo dosáhnout, na druhou stranu však působí velmi křehce. Jako by do ní stačilo jen ze správného směru trochu šfouchnout, aby se v tu chvíli začala sypat jako domeček z karet. V Draku jsme proto usoudili, že se před námi otevírá podobný koktejl ingrediencí, jako kdysi před Orsonem Wellesem. A že by mohlo být užitečné i inspirativní vzít si znovu jak původní román, tak zkušenost oné rozhlasové adaptace a pomocí nám vlastních divadelních prostředků je vztáhnout k dnešku, k naší žité zkušenosti, k našim obavám a nejistotám. Přijměte proto naše srdečné pozvání a pojdte s námi prozkoumat svět, v němž už skoro není možné odlišit fikci od reality. Svět, ve kterém nic nemusí být tak, jak se zdá. Náš svět.

1. ČÁST – PŘED PŘEDSTAVENÍM

V první části metodické inspirace Vám nabízíme aktivity, které by měly děti naladit na blížící se návštěvu divadelního představení.

ŠKÁLY: V CO A ČEMU VĚŘÍME?

Cílem aktivity je nastolit a na vlastní zkušenosti ilustrovat téma obtížné orientace ve světě, v němž „skoro není možné odlišit fikci od reality, svět, ve kterém nic nemusí být tak, jak se zdá.“ (citace z anotace k inscenaci)

Na opačných koncích místnosti vyznačíme pozici Určitě ano a Určitě ne. Zaujmeme pozice kdekoli mezi těmito extrémními polohami pak vyjadřujeme míru souhlasu se zadaným tvrzením. Po každém novém zadání je dobré klást nenásilné doplňující otázky a dát tak zúčastněným možnost okomentovat/zdůvodnit svou pozici tím, že budou sdílet svou zkušenost nebo názor.

Tvrzení

Věřím, že Země je kulatá.

Věřím, že kruhy v obilí vytvořila mimozemská civilizace.

Věřím, že existuje život mimo planetu Zemi.

Věřím, že existuje Bůh nebo něco, co nás přesahuje.

Věřím, že člověk je nejdokonalejší formou života.

Věřím, že je přirozené, když silnější přežije na úkor slabšího.

Věřím tomu, co se dozvím v televizi/ na YouTube/ na TikToku/....

Abych věděl(a), o co v článku jde, stačí si přečíst titulek.

Věřím tomu, co mi přepošlou/sdílejí kamarádi.

Důvěřuju svým rodičům /učitelům/ kamarádům.

Pravda je jenom jedna.

UPOUTÁVKA (viz přílohu č. 1)

Cílem aktivity je si prakticky osahat komunikační prostředky, jimiž je možné ovlivňovat, a tedy i manipulovat našimi potřebami a míněním.

Žáci se rozdělí do **tří- až čtyřčlenných skupin**, které budou reprezentovat **expertní PR týmy a) knižního nakladatelství, b) internetového rádia, c) divadla**. Všechny tyto instituce se totiž rozhodly přinést do kulturního prostoru 130let starý příběh romanopisce H. G. Wellse *Válka světů*. Nakladatelství tuto knihu znovu vydává, internetové rádio připravilo její rozhlasovou adaptaci a divadlo se příběh rozhodlo inscenovat na jevišti. Všichni pak chtějí k těmto svým počínům přitáhnout pozornost mladé generace, přesněji teenagerů. Proto vytvořili expertní PR týmy, jejichž **jediným**, avšak velice obtížným **úkolem je přesvědčit teenagery**, aby si:

- a) přečetli nově vydanou knihu *Válka světů*
- b) poslechli podcast *Válka světů* na internetovém rádiu
- c) šli se na *Válku světů* podívat do divadla

Týmy dle svých expertních zkušeností si **samy volí druh upoutávky** (video, audio, text, plakát, leták, instalace ve veřejném prostoru) **i platformu**, na které se objeví (plakátovací plocha/YouTube/TikTok/ vyskakovací reklama na internetu/ televize/ Instagram/atd.)

Všechny týmy musejí použít **stejná klíčová slova** a každý tým navíc dostane od ředitele své instituce **jinou větu-citaci z knihy/podcastu/divadelní inscenace**, která se musí v upoutávce rovněž objevit. (Pro veškerá zadání viz přílohu č. 1). Pro který typ instituce bude který tým pracovat, se rozhodne **losem**.

Pokud můžeme této práci věnovat více času v rámci rozvíjení občanských a mediálních kompetencí, je záhodno nechat skupiny upoutávky **skutečně zhotovit** (tzn. natočit a sestříhat videa, vytvořit reálně použitelný plakát apod.). Věříme, že takto zevrubná a oboustranná zkušenost s nástroji, kterými se nás média snaží ovlivnit, povede k daleko hlubší reflexi tohoto nejen inscenačního tématu. Nepřeje-li nám čas, připraví skupiny **návrhy** kýžené upoutávky během **20 minut** (např. skicu plakátu, poloimprovizovaně hrané scény, videonahrávky určené k sestříhání atd.) Poté všichni postupně **prezentují své reklamy/návrhy reklam** před ostatními.

REFLEXE

Cílem aktivity je vytvořit přátelský prostor, v němž je možné sdílet rozdílné osobní zkušenosti i názory a reflektovat komunikační prostředky, kterými na nás média působí a záměrně ovlivňují naše potřeby.

V kruhu postupně předestřeme následující reflektivní otázky a necháme žáky volně sdílet své zkušenosti, názory a pocity.

Které upoutávky si myslíte, že by byly ve skutečnosti nejúspěšnější a proč? Čím zapůsobily?

Které upoutávky by podle vás bylo ve skutečnosti riskantní použít a proč?

Která upoutávka by přesvědčila vás osobně a proč?

Co vás na vytváření upoutávky bavilo a s jakými potížemi jste se potýkali? Jak jste si s nimi poradili?

Jaké pro vás bylo dělat reklamu na něco, co jste neviděli/neslyšeli/nečetli?

Vzali byste podobnou zakázku ve skutečnosti? Proč ano, proč ne?

Už jste někdy poslali dál/chválili/nebo naopak odsoudili něco, co jste sami neviděli/neslyšeli?

Na závěr žáky **seznámíme s fakty** obsaženými v anotaci (viz Přílohu č.2 <https://draktheatre.cz/repertoar/valka-svetu/>): Válka světů skutečně existuje jako kniha, rozhlasová hra, divadlo i film. Román Herberta George Wellse je jednou z prvních knih žánru science fiction a je hodnocený jako jedna ze 100 nejdůležitějších knih 20. století. 40 let po jejím prvním vydání v roce 1938 ji převedl režisér Orson Welles do podoby rozhlasové hry. A vyděsil tím velkou spoustu lidí, neboť svou verzi záměrně stylizoval do podoby živého zpravodajství z invaze mimozemšťanů. Válka světů se dočkala i mnoha filmových a televizních zpracování, včetně hollywoodského trháku z roku 2005 v režii Stevena Spielberga. Další adaptací je divadelní inscenace Divadla DRAK, na kterou půjdeme do divadla.

2. ČÁST – PO PŘEDSTAVENÍ

V druhé části metodické inspirace Vám nabízíme řadu aktivit, které navazují na zhlédnuté představení a kromě reflexe samotné inscenace a témat s ní spojených pomáhají dětem prohloubit vnímání divadla jako svébytného druhu umění.

MINUTOVÉ ROZHOVORY

Cílem této aktivity je rozpravit diskusi na témata spojená s inscenací.

Pustíme hudbu (viz přílohu č. 3 - nahrávka z inscenace). Lidé se rozejdou po místnosti, nejlépe tak, aby rovnoměrně zaplňovali její prostor. Jakmile hudba přestane hrát, každý si najde dvojici, ve které pak všichni mají přesně 1 minutu na to, aby spolu vedli rozhovor na zadané téma. Po 60 vteřinách se opět ozve hudba – signál pro opětovné rozejití se po prostoru. Opakujeme s novými tématy a novými dvojicemi. Pokud vidíme, že si účastníci mají skutečně co říci, můžeme dát minutu na sdělení svého názoru každému z nich a změnit tak minutové rozhovory na dvouminutové.

Otázky pro rozhovor ve dvojicích

Myslíte, že je možné, aby skutečně došlo k invazi mimozemské civilizace na Zemi? Proč ano, proč ne?

Uvěřili jste někdy hoaxu/fake news?

Čemu/komu důvěřujete?

Co všechno by mohlo vést k zániku naší civilizace?

Jaký je váš recept na zorientování se ve světě, v němž si nemůžeme být ničím jistí?

Nakonec můžeme v kruhu sdílet, co nás v rozhovorech zaujalo.

ÚLOHY PRO KOLEKTIVNÍ MOZEK

OTAZNÍKY

Cílem této aktivity je uvědomit si, že v inscenaci a potažmo v jakémkoli uměleckém díle nemusíme rozumět všemu a už vůbec tomu nemusíme rozumět stejně, ale je důležité i zábavné si klást otázky a hledat na ně možné odpovědi.

I divadelní představení Války světů s sebou záměrně neslo okamžiky, kdy jsme si jako diváci nebyli jistí, nebo jsme dokonce vůbec nerozuměli něčemu, co se kolem nás odehrávalo. Pojmenujeme ony momenty a zapíšeme je nejlépe ve formě otázek pro náš „kolektivní mozek“ (např. Proč Herberta a vikáře hrál jeden herec? Co říkala dlouhá řeč v angličtině na konci představení? Odehrával se příběh Herberta a vikáře ve stejné době jako rozhlasové vysílání? Kdo je vůbec vikář?....)

Po zapsání všech otazníků spojených s představením se rozdělíme na 3 – 5 skupin o max. 6 členech. Jednotlivé skupiny si pak postupně vyberou otázky- nejasnosti, kterým budou chtít přijít na kloub svým „kolektivním mozem“. Zdůrazníme, že odpovědi na jednu otázku může být vícero a že po krátké diskusi ve skupinách rádi uslyšíme všechna vysvětlení, která bude většina členů považovat za možná a smysluplná.

ČEMU VĚŘÍME VOL. 2

Cílem této aktivity je reflektovat téma, komu a čemu věříme v nejistém světě, prostřednictvím zhlédnutého představení.

Druhým námětem pro práci ve skupinách jsou otázky spojené s uvěřitelností. Skupiny nejprve **prodiskutují, která ze tří verzí příběhu o invazi mimozemšťanů jim v představení přišla nejuvěřitelnější, která nejméně uvěřitelná a proč.**

Následně připraví **dvě hrané scény**, které odpoví na otázky:

- Za jakých okolností byste uvěřili zprávě o invazi mimozemšťanů, kdybyste v roce 1938 slyšeli rozhlasovou verzi Orsona Wellse?
- Za jakých okolností byste uvěřili zprávě o invazi mimozemšťanů tady a teď?

NOVÝ PLAKÁT

Cílem této aktivity je kreativně a s ohledem na individuální interpretace shrnout téma inscenace i zážitků z představení.

Prohlédneme si aktuální plakát k inscenaci Válka světů (viz Přílohu č. 4) a zkusíme znovu použít „kolektivní mozek“ celé třídy. Proč si myslíme, že plakát ke zhlédnutému představení vypadá právě takto? Ke komu nejvíc promlouvá a čím? Co lidem, kteří se na něj podívají, může říkat?

Zahrajme si nakonec ještě na jednu fiktivní situaci: Řekněme, že ředitel divadla je nespokojen s tímto plakátem, a dokonce i s názvem inscenace. Přeje si, aby byl vytvořený alternativní plakát, na kterém bude fotka z představení a pod názvem Válka světů bude ještě podtitul „aneb Jak ...“

Skupiny z předešlé aktivity mají 5 minut na to, aby formou živého obrazu vytvořily fotku na plakát a doplnily nový název inscenace „Válka světů aneb Jak“

Použili jste něco z našich aktivit?

Dejte nám o tom prosím vědět v interaktivním dotazníku.

Nezabere vám to víc než dvě minuty a nám to moc pomůže.

Děkujeme!

<https://www.menti.com/ald3583yux2s>

Příloha č. 1 k aktivitě Upoutávka

NAKLADATELSTVÍ TRITON

Vydává: román Herberta George Wellse *Válka světů*, který poprvé vyšel v roce 1898 jako vůbec jedna z prvních knih žánru sci-fi

Úkol pro PR tým: přesvědčit co nejvíce teenagerů, aby si knihu přečetli

Musí použít klíčová slova: invaze, média, realita, mezinárodní, mimozemšťané, moc

Musí použít citaci z knihy: „Člověk je na vrcholu vývojové pyramidy, je nejdokonalejším článkem a je jen na něm, jaká pravidla hry určí ostatním.“

Druh reklamy (volí PR tým dle svého uvážení)

a) trailer b) plakát c) audioreklama d) leták e) jiné

Platforma, na níž se upoutávka zveřejní (volí PR tým dle svého uvážení)

a) Instagram b) Facebook c) TikTok d) YouTube e) Český rozhlas f) televize g) reklama na internetu h) jiné

INTERNETOVÉ RÁDIO WAVE

Streamuje: hraný podcast podle románu Herberta George Wellse *Válka světů*, který poprvé vyšel v roce 1898 jako vůbec jedna z prvních knih žánru sci-fi

Úkol pro PR tým: přesvědčit co nejvíce teenagerů, aby si podcast poslechli

Musí použít klíčová slova: invaze, média, realita, mezinárodní, mimozemšťané, moc

Musí použít citaci z podcastu: „Velení letectva potvrdilo dopad dalšího mimozemského objektu.“

Druh reklamy (volí PR tým dle svého uvážení)

a) trailer b) plakát c) audioreklama d) leták e) jiné

Platforma, na níž se upoutávka zveřejní (volí PR tým dle svého uvážení)

a) Instagram b) Facebook c) TikTok d) YouTube e) Český rozhlas f) televize g) reklama na internetu h) jiné

DIVADLO DRAK

Nazkoušelo: inscenaci podle románu Herberta George Wellse *Válka světů*, který poprvé vyšel v roce 1898 jako vůbec jedna z prvních knih žánru sci-fi

Úkol pro PR tým: přesvědčit co nejvíce teenagerů, aby přišli do divadla na představení

Musí použít klíčová slova: invaze, média, realita, mezinárodní, mimozemšťané, moc

Musí použít citaci z inscenace: „Žádný martani nejsou. Lidi nenechte se zblbnout! Nebudte ovce! Vláda vám lže.“

Druh reklamy (volí PR tým dle svého uvážení)

a) trailer b) plakát c) audioreklama d) leták e) jiné

Platforma, na níž se upoutávka zveřejní (volí PR tým dle svého uvážení)

a) Instagram b) Facebook c) TikTok d) YouTube e) Český rozhlas f) televize g) reklama na internetu h) jiné

Příloha č. 2 Plné znění oficiální anotace k inscenaci Tomáše Jarkovského a Jakuba Vašíčka Válka světů

Herbert George Wells napsal svůj román Válka světů již v roce 1898. Přesto jej francouzský list Le Monde zařadil na svůj seznam 100 nejdůležitějších knih 20. století (jedná se tak o vůbec nejstarší dílo na seznamu). Což jen dokládá význam tohoto románu, který ovlivnil podobu vědecko-fantastické literatury na celé dekády dopředu, inspiroval řadu dalších tvůrců a oslovil několik generací čtenářů na celém světě. Wellsův dramatický příběh o invazi Marťanů se dočkal také řady filmových a televizních zpracování v čele s hollywoodským trhákem z roku 2005 v režii Stevena Spielberga.

Nejslavnější a také nejkontroverznější adaptace románu však nevznikla ani pro televizi, ani pro filmové plátno, nýbrž pro rozhlas. Na svědomí ji měl autorův téměř jmenovec – režisér Orson Welles. Ten pro americkou stanici CBS připravil rozhlasovou inscenaci odvysílanou 30. října 1938, což je zároveň den, který je v samotné knize uváděn jako den počátku invaze. Tato skutečnost spolu se sugestivním Wellesovým zpracováním, které bylo celé stylizováno do podoby živého zpravodajství z invaze (sám režisér v něm účinkoval v roli fiktivního reportéra), vedla k tomu, že mezi posluchači na řadě míst USA vznikla panika, protože uvěřili, že k invazi skutečně právě dochází.

Wellesovi tato rozhlasová inscenace přinesla jak řadu potíží s úřady, tak celosvětový věhlas a popularitu. Jednalo se o první zpracování fenoménu moci nově vznikajících masových médií, jejich schopnosti vytvářet klamné sugestivní obrazy, manipulovat realitu a ovlivňovat jednání a smýšlení velkých skupin obyvatel. Tedy fenoménu, který je nám dnes po téměř sto letech na jednu stranu již více než dobře známý, vůči kterému se ovšem na druhou stranu s rozvojem sociálních sítí či umělé inteligence zdáme jako společnost čím dál bezbrannější.

Pojďte s námi prozkoumat svět, v němž už skoro není možné odlišit fikci od reality. Svět, ve kterém nic nemusí být tak, jak se zdá. Náš svět.

<https://draktheatre.cz/repertoar/valka-svetu/>

Příloha č. 3 – nahrávka z inscenace (aktivita Minutové rozhovory)

Nahrávku hudby z představení k poslechu či stažení naleznete na stránkách Divadla Drak v informacích k inscenaci Válka světů (odkaz zde: <https://draktheatre.cz/repertoar/valka-svetu/>)

